

DILEMMA VOEDSELBANK AMSTERDAM

Kwetsbaardere mens

Minder dan 165 euro per maand om eten te kopen. Dan mag je aankloppen bij de Voedselbank. Maar het uitdelen van een gratis maaltijd helpt mensen niet uit de rode cijfers, stelt Gerard Smit, bestuurder van de stichting Voedselbank Amsterdam. Hij bestiert in de hoofdstad twaalf uitdeelpunten. Ook biedt hij zijn klanten de cursus 'Op eigen kracht' aan. Zo leert 'de kwetsbaardere mens' beter met geld om te gaan. En dat blijkt geen overbodige luxe te zijn in dit Europese Jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Europa telt tachtig miljoen mensen die te weinig geld hebben om voldoende eten te kopen. Amsterdam om en nabij de duizend gezinnen.

✦ TEKST ASTRID VAN UNEN ✦ FOTOGRAFIE ANNE HAMERS

HET DILEMMA: *Wekelijks doneren honderden bedrijven hun producten aan de voedselbanken, maar van een gratis maaltijd worden arme Nederlanders niet zelfstandig en zelfredzaam.*

Het is een tochtig achteraf hoekje, de loods waar zich het verzamelpunt van de Voedselbank Amsterdam (VBA) bevindt. Het lijkt op een fabrieksterrein zonder fabrieken. Bij binnenkomst wordt een echt magazijn zichtbaar met lange schappen en pallets waarop allerlei etenswaren staan. Heftrucks rijden af en aan. Reuzenkoelkasten staan op volle toeren te brommen. De Voedselbank zit er sinds januari 2007. De loods is uitsluitend een verzamel- en verdeelpunt van producten. Het uitdelen van voedsel gebeurt op andere, toegankelijke locaties, dichtbij de mensen in wijken. Daar staan ze twee dagen per week in de rij, op woensdag en donderdag, de achthonderd tot duizend Amsterdamse gezinnen die een beroep doen op de Voedselbank. Gerard Smit (1950), is initiator van de Voedselbank. "Ik werk bij Mentrum, een instelling voor cliënten met langdurige, complexe

Gerard Smit noemt twee goede redenen om een Voedselbank te beginnen. De bestuurder van de Voedselbank Amsterdam: "Enerzijds de enorme armoede waarin sommige mensen leven. Anderzijds het grote overschot aan voedsel. Die werelden brengen we bij elkaar."

psychiatrische problematiek. Ook mensen met een verslaving. Daar doe ik projecten en coaching. Zo'n vier jaar geleden kreeg ik een aanvraag binnen: 'Kunnen we niet meer doen voor onze cliënten, want sommige wonen in een leeg huis, zonder eten.' Vooral als ze weer op eigen benen staan, blijken er vele hobbels genomen te moeten worden."

Smit herinnerde zich de al bestaande voedselbank in Rotterdam. "Ik ben er gaan kijken en binnen een maand zijn we aan de slag gegaan. Heel concreet. Je kunt trajectplannen maken en lang onderzoek doen, maar pas op het moment dat je iets concreets kunt laten zien, staat het bovenaan de agenda van maatschappelijk werk, overheid en bedrijven. In het begin was er verzet van de Dienst Werk en Inkomen (DWI, de voormalige Sociale Dienst). Zij hadden armoedebeleid in hun pakket. Maar deze mensen, die mijn vertrekpunt waren, zijn niet zo zichtbaar voor de officiële instanties. We wisten dus dat we waarde konden toevoegen."

Twee goede redenen om de Voedselbank te beginnen: "Enerzijds de enorme armoede waarin sommige mensen leven. Anderzijds het grote overschot aan voedsel. Die werelden wilden we bij elkaar brengen. Alleen Albert Heijn draait per jaar een hele mammoettanker aan overschotten door." Het voedsel mag dan "over tijd" zijn, de strenge normen op het gebied van voedselveiligheid garanderen dat het nog uitstekend te eten is. Het uitdeelpunt in Amsterdam Zuidoost werd het begin. Inmiddels zijn er twaalf uitdeelpunten in Amsterdam en net zoveel in Noord-Holland. De Voedselbank telt drie vaste krachten en vele vrijwilligers. Het uitdeelpunt dient deels ook als werkervaringsplaats voor langdurig werklozen en gevangenen. Ze doen er werkritme op, krijgen taken en voegen zich zo langzaam weer in maatschappij. Smit: "We hebben een overeenkomst met Exodus, een organisatie die gevangenen begeleidt. In ruil voor strafvermindering kunnen ze hier komen werken. Ook hebben we een overeenkomst met de DWI voor maatschappelijke activeringsplaatsen. Daarnaast hebben we vrijwilligers die wat willen betekenen voor de kwetsbaardere mens." De betaalde krachten zorgen voor de logistiek, voor speciale projecten en voor de intake. Diegene die alle voedsel inneemt, werkt voor alle twaalf uitdeelpunten tegelijk.

Op de uitdeelpunten vinden wekelijks gesprekken plaats met mensen die een voedselpakket nodig hebben. "Die gesprekken worden door getrainde vrijwilligers gevoerd", zegt Smit. "Ze horen schrijnende verhalen, hele doopcellen worden gelicht." Iemand heeft recht op een wekelijks voedselpakket als hij maandelijks niet meer dan 165 euro te besteden heeft. Het aantal mensen dat een beroep doet op de Voedselbank groeit niet hard, merkt Smit, maar hij verwacht dat de nasleep van de kredietcrisis

De sponsor “Zonde om al dat voedsel weg te gooien”

De Voedselbanken bestaan dankzij vele sponsors. Voedselbank Amsterdam werkt samen met een indrukwekkend lijstje ondernemingen, waaronder Hessing Groente BV en Hoogesteger, producent van verse sapjes. Bakkerij 't Stoepje, dat haar brood vooral op markten verkoopt, is al ruim zes jaar sponsor van de Voedselbanken door het hele land. “We bedienen er wel zo'n veertig”, zegt eigenaar Peter Beukers. “Onze grootste drijfveer om dit te doen is dat we het zonde vinden om vers voedsel weg te gooien. We helpen graag mensen die hulp nodig hebben. We staan op zo'n negenhonderd markten door heel Nederland. Brood van gisteren mag volgens onze formule niet meer verkocht worden, om de versheid optimaal te kunnen garanderen. Je houdt dus altijd brood over dat in wezen nog heel goed te eten is. Dan is het prettig dat je dat kan doorgeven aan mensen die het echt nodig hebben.” Zo'n duizend werknemers telt 't Stoepje. Daarnaast zijn er dus negenhonderd franchisehouders die het brood van 't Stoepje op markten verkopen. “Onze formule is maatschappelijk verantwoord ondernemen”, stelt Beukers. “Veel mensen hebben daar hun mond vol van, maar wij doen dat gewoon. Brood dat niet verkocht is, sorteren we apart en distribueren we apart. Dat kost wat extra geld, maar dat vind ik niet erg. We waren in het verleden ook betrokken bij een actie van Kika (Kinderen Kankervrij) en de Zonnebloem. Een collega uit Duitsland heeft een stichting opgericht, Brood tegen Nood, waar ik nu al jaren aan doneer. Deze stichting helpt mensen in ontwikkelingslanden bakkerijen op te zetten. Zij leren om te gaan met bakkerijmachines, zodat ze later zelf een bakkerij kunnen runnen. De stichting helpt hen helemaal selfsupporting te worden. Het is dus niet eenmalig geld geven, maar concreet helpen om mensen zelfstandig te laten zijn.” Beukers maakt weinig woorden vuil aan zijn nevenactiviteiten. “Ik kan mezelf wel belangrijk maken, maar daar gaat het toch niet om? We zijn een no-nonsense-bedrijf. Als wij een bijdrage kunnen leveren, dan doen we dat, anders botst het in mijn hoofd. Het is jammer dat de Voedselbanken moeten bestaan, maar ik vind het een goede zaak dat ze zijn opgericht, want ze blijken nodig.” p.m.beukers@stoepje.nl

“Zo'n vier jaar geleden kreeg ik een aanvraag binnen: Kunnen we niet meer doen voor onze cliënten, want sommige wonen in een leeg huis”

nog moet komen. “We zijn in de aanname ook erg streng. Mensen mogen maximaal een jaar een beroep op ons doen. Naast aanmeldingen vinden er ook 'herintakes' plaats, daardoor vallen mensen ook weer af.” Nederland is niet uniek in het fenomeen voedselbank. In heel Europa heeft 16 procent van de inwoners zo weinig middelen dat zij niet in hun basisbehoeften kunnen voorzien. In aantallen gaat het om bijna tachtig miljoen mensen. De eerste Voedselbank in Europa ontstond in 1984 in Frankrijk. Inmiddels zijn zeventien landen aangesloten bij de Europese Federatie van Voedselbanken. De Nederlandse Voedselbank bestaat sinds 2002 en telt inmiddels 110 vestigingen. Daarom is 2010 door de EU uitgeroepen tot het Europees Jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. In het begin was VBA vooral afhankelijk van giften. De Hervormde Diakonie doneerde als eerste. “We moesten op zoek naar een loods, en hadden geld nodig voor de inrichting: schappen, rekken, pallets en grote koelkasten. Na de eerste gift volgden er meer. Het DWI betaalt inmiddels de helft van onze betaalde krachten, plus een deel van de kosten van de loods. De kosten van een pakket komen neer op ongeveer 3,50 euro, terwijl de waarde er van rond de vijftig euro ligt. Stadsdelen dragen bij, maar niet allemaal. Daarnaast leveren diverse fondsen enkele sponsors en particulieren een bijdrage.”

Het gaat niet om één type mens dat bij de VBA terecht komt. Er is een groep die in een crisis terecht komt door scheiding of verlies van baan, mensen die door omstandigheden geconfronteerd worden met schulden. “Deze groep is goed te helpen en is gemotiveerd er wat aan te doen.” Dan is er een groep die het niet kan laten schulden te maken. Ze nemen iedere keer verkeerde beslissingen. Lopen langs een winkel en zien een flatscreen staan die ze voor dertig euro per maand kunnen afbetalen. “Ze denken: ‘Oh, dat bedrag kan ik wel missen’. En vergeten even dat ze nog diverse andere leningen hebben lopen. Zij zijn al langer bezig met afglijden naar de onderkant, maar zijn in principe wel in staat dat patroon een halt toe te roepen. Maar de grootste groep bestaat uit mensen die het niet redden in de complexe samenleving. Het zijn gezinnen met meervoudige problemen, waaronder psychiatrische.” Maar de Voedselbank is niet het antwoord op al die problemen, stelt Smit. “Daarom draaien we nu het project ‘Meer dan voedsel alleen’. Doel daarvan is toeleiding naar de reguliere hulp. We gaan niet zelf van alles verzinnen, maar wel in samenwerking met de bestaande hulpverlening werken aan emancipatie van onze klanten. Daar zijn we anderhalf jaar geleden samen met MADI mee begonnen in Zuid-oost.” Tijdens het uitdelen van de voedselpakketten zit er iemand van het maatschappelijk werk, aan wie iedereen vragen kan stellen. “We hopen dat mensen dat doen, al kost het even tijd. Ze tonen niet snel

vertrouwen, omdat het in het verleden soms mis is gegaan in de hulpverlening. Maar we bouwen wel contact op met onze klanten. Na vier à vijf keer ontstaat er een soort band en dan kun je verder bouwen.”

De cursus ‘Op eigen kracht’, die nu voor de achtste keer gegeven wordt, zal eveneens mensen ‘weer op de rails’ krijgen. Ze leren er hun administratie op orde te brengen, te budgetteren, om te gaan met instellingen en zicht te krijgen op voorzieningen waar ze recht op hebben. Ook gaan ze ervaren wat het betekent om goedkoop boodschappen te doen. “Met twintig euro in de portemonnee gaan ze ontdekken waar de goedkope producten liggen. Ook leren ze op de cursus hun problemen met elkaar te delen.” Het DWI geeft voorlichting over de mogelijkheden die het biedt, evenals Vonk, een maatjesproject voor klanten van de Voedselbank die hulp nodig hebben bij bijvoorbeeld het aanvragen van een uitkering. Na de cursus is er nazorg in de vorm van terugkomdagen om te zien of het nog goed gaat. “We hebben met die cursus al een behoorlijke groep geholpen. Sommigen krijgen een terugval. Het werkt aan twee kanten: mensen zijn er individueel mee geholpen en beginnen hun leven weer op te bouwen. Anderen krijgen weer een link met het DWI, het maatjesproject en de reguliere hulpverlening waardoor ze een begin maken met de herordering van hun leven.” Deze cursus doet de VBA samen met de Delta Lloyd Groep Foundation. Het is de bedoeling om uit te breiden naar alle stadsdelen van Amsterdam. Delta Lloyd sponsort het als een pilot tot eind 2010. “Daarna hopen we dat het overgenomen wordt door de reguliere hulpverlening. Dat zal nog enige moeite kosten, omdat onze doelgroep moeilijk benaderbaar is. Het zijn ‘vermijders’, dus je moet er veel energie in steken. Maar de essentie is dat de hulpverlening zich verantwoordelijk gaat voelen.” Het is nu even spannend of het gaat lukken om de cursus ‘Op eigen kracht’ door de hele stad te laten lopen. “We hebben ervaring met deze groep. Het maatschappelijk werk wil de cursus in de eigen instelling geven, maar wij willen dat juist niet, omdat dat de plek is waar onze doelgroep vaak is afgehaakt. Liever dus bij een uitdeelpunt, in een school of een cursuscentrum. Als het slaagt, is het geen overbodige luxe. Amsterdam telt zestien duizend mensen die onder het armoedebeleid vallen.” ■ gerard.smit@mentrum.nl

De verzekeraar “Mensen leren verstandig om te gaan met geld”

Via het maatjesproject VONK is Delta Lloyd Groep Foundation (DLGF) betrokken geraakt bij de Voedselbank Amsterdam. Deze maatjes, voor een deel werknemers van Delta Lloyd, geven één dagdeel per week praktische en sociale ondersteuning. Ze gaan met hun kennis gewapend op bezoek te gaan bij maatschappelijke en hulpverlenende instanties. Ook helpen de medewerkers bij het invullen van formulieren. “We doen waar we goed in zijn”, stelt Marie-Louise Voors, programmamanager van de Foundation. “Wij zijn een verzekeraar die verstandig omgaat met geld. Dat willen we ook uitdragen naar kwetsbare groepen in de samenleving.” De Voedselbank Amsterdam kwam bij Voors terecht op het moment dat ze de cursus ‘Op eigen kracht’ over alle stadsdelen wilden uitrollen. “Het DWI bleek financieel niet mee te willen doen. Toen heb ik ‘ja’ gezegd. Omdat dit project heel erg bij ons doel hoort. We vinden dat iedereen kan leren verstandig met geld om te gaan. Na de cursus gaan we maatjes leveren, of een andere vorm van nazorg bieden. Zo helpen we mensen om hun administratie op orde te houden. En we betalen de coördinatie van deze cursus.” Inmiddels zijn 750 werknemers van Delta Lloyd betrokken bij het werk van de Foundation. Zij mogen onder werktijd doorbetaald aan de slag voor een goed doel. Dat kan zijn: les geven in het omgaan met geld of in het leren ondernemen. Voors: “Elke woensdagochtend zitten bij de maatschappelijke dienst MaDi Zuidoost in Amsterdam een paar van onze medewerkers. Ze houden een inloopspreekuur voor mensen die hun administratie niet op orde hebben. Die komen soms met een vuilniszak vol met papieren aanzetten. Aan het einde van de ochtend krijgen ze alles keurig in mappen terug.” Voors heeft persoonlijk moeite met het bestaan van het fenomeen Voedselbank. “Ik vind eigenlijk dat de overheid voor deze mensen moet zorgen”, stelt ze. “De overheid zegt dat er vangnetten zijn, maar het is eerder een woud, al die regelingen. Ga er maar aanstaan. Stadsdeel Slotervaart doet niet mee aan de Voedselbank, omdat ze die, denk ik, overbodig vindt. Terwijl veel mensen het niet redden, zonder die paar dagen gratis eten. Dan moet je helpen. Maar ik vind ook dat ze dan moeten leren zichzelf te redden. ‘Give man a fish and he'll eat for a day. Teach him how to fish and he will eat forever’. Dat is ons motto.” marie_louise_voors@deltalloyd.nl